

Så gick det för elever som läst kombinationsutbildningar på komvux

En uppföljning ur ett arbetsmarknads- och etableringsperspektiv

Så gick det för elever som läst kombinationsutbildningar på Komvux

En uppföljning ur ett arbetsmarknads- och etableringsperspektiv

Projektledare: Anders Axelsson

Text och databearbetning: Anders Axelsson och Clara Holmberg

Layout: Rebecca Bergsten

Kartor: Jenny Wedlund Rasmus

<https://utveckling.skane.se/>

Innehåll

Inledning	4
Kombinationsutbildningar ska leda till en stärkt etablering	4
Regional uppföljning.....	5
Statsbidrag för yrkesvux kombination 2022.....	6
Ersättningsnivåer 2022.....	7
Kombinationsutbildningar i Skåne 2018	9
Kommunala skillnader.....	10
Fler män än kvinnor på utbildningarna	11
De vanligaste kurserna	12
Uppföljning av elever som avslutat kombinationsutbildningar 2017	14
Vanligaste program.....	14
Huvudsaklig aktivitet före och efter komvux.....	15
Vanligaste yrke bland förvärvsarbetande.....	16
Studiedeltagande	16
Etablering på arbetsmarknaden.....	16
Inkomster året innan och efter studier	17
Kraftig minskning av statsbidragets nyttjandegrad.....	18
Sammanfattning och avslutande diskussion.....	20
Stor potential men låg nyttjandegrad.....	21
Kommunerna ser flera svårigheter.....	22
Förslag på åtgärder	24
Referenser	25

1 Inledning

Följande rapport är ett fakta- och diskussionsunderlag om elever som studerar kombinationsutbildningar inom regionalt yrkesvux. I första delen redovisas hur många elever i den kommunala vuxenutbildningen i Skåne som studerar på en kombinationsutbildning, vilka utbildningsinriktningar de studerar inom och vilka kommuner som bedriver kombinationsutbildningar med statsbidrag. I andra delen görs en uppföljning av de elever som läst kombinationsutbildningar och avslutade sina studier på komvux under 2017 ur ett arbetsmarknads- och etableringsperspektiv. Avslutningsvis lyfts ett antal diskussionsfrågor och förslag för att utveckla potentialen i kombinationsutbildningar.

Kombinationsutbildningar ska leda till en stärkt etablering

Skolverket erbjuder kommuner i samverkan att söka statsbidrag till utbildningar inom regionalt yrkesvux. Satsningarna på yrkesvux och lärlingsvux syftar till att motverka brist på yrkesutbildad arbetskraft, ge människor möjlighet att utbilda sig till ett yrke eller omskola sig till ett nytt yrke och nå de grupper som saknar gymnasieutbildning eller har en gymnasial yrkesutbildning som behöver kompletteras. Regionalt yrkesvux ska erbjuda ett brett utbud av utbildningar som motsvarar de behov som finns i olika regioner. Statsbidragen syftar också till att stärka regional samverkan vid planering och genomförande av utbildningarna.

Kombinationsutbildningar är yrkesutbildningar inom komvux som kombineras med svenska för invandrare (sfi) eller svenska som andraspråk (sva). Utbildningarna ska även kombineras med stödjande insatser. Yrkesvux-kombination är ett av fem statsbidrag inom regional yrkesinriktad vuxenutbildning.

Studier visar att kombinationsutbildningar kan leda till en snabbare etablering jämfört med den reguljära utbildningsgången. För att kombinationsutbildningarna ska leda till en stärkt etablering, krävs dock att de genomförs med hög kvalitet där arbetssätt och innehåll anpassas till elevernas behov och förutsättningar.¹

1 Utvärdering av kombinationsutbildningar för utrikes födda, Strategirådet 2019.

Regional uppföljning

Skolverket har i uppdrag att följa upp utvecklingen av regionalt yrkesvux som kommunerna får statsbidrag för enligt förordningen (2016:937). Det inkluderar även uppföljning av etablering på arbetsmarknaden efter slutfört regionalt yrkesvux. Skolverket har med start 2017 publicerat återkommande uppföljningar av elever som studerar på regionalt yrkesvux med statsbidrag. I dessa uppföljningar ingår även elever på kombinationsutbildningar och deras etablering på arbetsmarknaden efter avslutade studier.² Skolverkets uppföljning redovisas endast på nationell nivå.

En viktig del i det regionala utvecklingsarbetet kring kompetensförsörjning är att kunna följa upp hur många elever som studerar på komvux och hur deras etablering på arbetsmarknaden eller vidare studier ser ut. Därför finns det behov av regionaliserade uppföljningar som komplement till den nationella uppföljningen. Detta är något som också efterfrågas av de skånska kommunerna.³

Under 2019/2020 tog Statistiska centralbyrån (SCB) fram en uppföljningsdatabas för komvux på uppdrag av Region Skåne. Databasen gör det möjligt att följa alla elever som studerar på komvux i Skåne och vad de gör efter avslutade studier från komvux. Det har fram till nu dock inte varit möjligt att specifikt följa upp vilka elever som studerar på kombinationsutbildningar inom yrkesvux respektive lärlingsvux.

Region Skåne har inom ramen för ESF-projektet *Kombinationsutbildning sfi*,⁴ genomfört en regional kartläggning av kombinationsutbildningar. I samband med projektet har Region Skåne fått ett godkännande från Skolverket som gjort det möjligt för Statistiska centralbyrån (SCB) att koppla på information om vilka individer som studerar yrkesutbildningar finansierade med statsbidrag, inklusive kombinationsutbildningar, i Region Skånes uppföljningsdatabas. Därmed har det nu blivit möjligt att med registerstatistik följa upp de elever som studerat statsbidragsfinansierade kombinationsutbildningar i Skåne.

I denna rapport presenteras resultaten från uppföljningen av de elever som studerat kombinationsutbildningar i Skåne och avslutade dessa 2017. Om det finns efterfrågan på fortsatt uppföljning från kommunerna i Skåne kommer

² Se under Referenser.

³ Den kommunala vuxenutbildningens betydelse för Skånes kompetensförsörjning, Region Skåne 2021.

⁴ Skolverket är projektägare och projektet drivs tillsammans med 5 regioner och tre lärosäten i ett projekt finansierat av Svenska ESF-rådet. I projektet medverkar även två referensregioner.

Region Skåne göra dessa årligen framöver. Uppföljningen avser de elever som studerat statsbidragsfinansierade kombinationsutbildningar. Det finns inget krav på kommunerna om medfinansiering för att kunna erhålla statsbidrag för kombinationsutbildningar. Kommuner kan i egen regi bedriva utbildningar som kombinerar språkkunskaper med yrkesutbildning. I vilken utsträckning det sker i Skånes kommuner går inte att utläsa från registerstatistiken. I den här rapporten redovisas statistik endast för de elever där kommunerna ansökt och fått statsbidrag.

Den här rapporten ska också ses som ett komplement till det ovannämnda projektet *Kombinationsutbildning sfi* som syftar till att undersöka och beskriva vilka hinder och svårigheter genomförandet av kombinationsutbildningar är förknippade med, samt identifiera framgångsrika former för språkinläring knutna till yrken med kompetensbehov.

Statsbidrag för yrkesvux kombination 2022

Syftet med statsbidraget är att öka utbildningsutbudet för vuxna elever inom yrkesutbildning i kombination med svenska för invandrare (sfi) och svenska som andraspråk (sva), och tillgodose behoven på arbetsmarknaden i de samverkande kommunerna. Bidraget ska användas till finansiering av yrkesinriktad vuxenutbildning på gymnasial nivå som kombineras med sfi/sva och stödjande insatser. Statsbidrag beviljas för ett år i taget.⁵

Statsbidrag lämnas med 110 000 kronor per årsstudieplats för yrkesutbildning som kombineras med sfi/sva och stödjande insatser. Det finns ingen reglering om hur stor del av utbildningen som ska bestå av sfi och/eller sva. Både utbildningar som kombineras med sva på grundläggande nivå och sva på gymnasial nivå omfattas.

Det finns inget medfinansieringskrav för kombinationsutbildningar som kombineras med stödjande insatser. Förordningen förutsätter dock att kommuner samverkar om planering och genomförande av utbildningen, och därför ska minst tre kommuner stå bakom en ansökan.

5 Alla uppgifter i detta avsnitt kommer från Skolverkets hemsida:
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/statsbidrag/statsbidrag-for-yrkesvux-kombination-2022>

Möjligheten att erhålla statsbidrag förutsätter vidare att det ingår arbetsplatsförlagt lärande (APL) i utbildningen. I undantagsfall kan statsbidrag erhållas då APL inte genomförts på grund av omständigheter som kommunerna inte kunnat råda över, eller om utbildningen av säkerhets- eller hälsoskäl inte kan förläggas till en arbetsplats.

För bidragsåret 2022 har Skolverket drygt 3,66 miljarder kronor att fördela för bidragen inom regionalt yrkesvux. Anslaget kommer att fördelas proportionerligt utifrån söktrycket för Yrkesvux, Yrkesvux kombination, Lärlingsvux, Lärlingsvux kombination och Yrkesförare.

Ersättningsnivåer 2022

En årsstudieplats motsvarar 800 verksamhetspoäng och kan fördelas mellan flera elever. Dessa utbildningar ska kombineras med sfi/sva och stödjande insatser. De yrkesutbildningar som ger 110 000 kronor per årsstudieplats är:

- Barn och fritid
- Handel och administration
- Hotell och turism
- Vård och omsorg
- Bygg och anläggning
- El och energi
- Fordon och transport
- Hantverk
- Industriteknik
- Naturbruk
- Restaurang och livsmedel
- VVS och fastighet
- Yrkesämnen i kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning

Utbildningar som ger 30 000 kronor per årsstudieplats inkluderar orienteringskurser på gymnasial nivå och kurser på gymnasial nivå i ämnena:

- Svenska
- Svenska som andraspråk
- Engelska
- Matematik
- Samhällskunskap

Regional kompetensförsörjning

- Region Skåne har ett nationellt uppdrag att främja en bättre regional kompetensförsörjning. En viktig del av uppdraget är att ta fram kunskapsunderlag om behov och utbud av kompetens på arbetsmarknaden samt att förmedla stöd och underlag för att underlätta planering av utbildningar.
- Region Skåne kommer under 2022 publicera en långsiktig utbildnings- och arbetsmarknadsprognos för Skåne med sikte på 2035. Parallellt med detta kommer ett antal rapporter publiceras som följer upp vad elever gör efter avslutad utbildning från gymnasiet, komvux och Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsutbildningar. Den här rapporten om kombinationsutbildningar är en del av detta arbete.

2

Kombinationsutbildningar i Skåne 2018

I Skåne var det 2018 drygt 10 000 elever som studerade på yrkesinriktad komvuxutbildning.⁶ Det är en marginell minskning mot året innan då det var 10 200 yrkeselever. Av Skånes 33 kommuner var det 29 kommuner som bedrev yrkesvuxutbildning, antingen i egen regi eller via externa utförare.

Den statsbidragsfinansierade utbildningen utgör en delmängd av den samlade yrkesinriktade utbildningen som bedrivs av kommunerna. 2018 finansierades närmare 5 400 (54 procent) yrkesvuxelever i Skåne via statsbidrag. Antalet statsbidragsfinansierade elever har ökat kraftigt jämfört med 2017 då drygt 3 800 av 10 200 yrkesvuxelever (37 procent) finansierades via statsbidrag.⁷

I den totala mängden yrkesinriktad komvuxutbildning ingår också den del av de regionala yrkesinriktade utbildningarna som kommunerna själva finansierat för att möta kraven på medfinansiering inom statsbidraget för regionalt yrkesvux. I uppföljningsstatistiken går det dock inte att särskilja hur många elever som kommunerna själva finansierar för att möta kraven på medfinansiering från övriga yrkesinriktade kurser som kommunerna själva finansierar.⁸

Vad gäller kombinationsutbildningar finns det dock inga krav på medfinansiering.

Av de 5 400 statsbidragsfinansierade yrkesvuxeleverna i Skåne 2018 var det 319 elever (6 procent) som läste kombinationsutbildningar. Året innan läste 243 elever kombinationsutbildningar med statsbidrag.⁹

6 Elever definieras som yrkesvuxelever som de har flest verksamhetspoäng på yrkeskurser när totalt antal verksamhetspoäng summeras för det aktuella läsåret och fem år bakåt. Yrkesvuxelever avser här även elever inom lärlingsvux och yrkesförarvux.

7 I statistiken från Skolverket finansierades totalt 5 486 elever i Skåne via statsbidrag. Av dessa läste 91 elever enbart kurser på grundskolenivå. 2017 var det totalt 3 845 elever som finansierades via statsbidrag, varav 30 som enbart läst kurser på grundskolenivå. I den här rapporten följs endast elever som läst minst en kurs på gymnasial nivå upp. Enligt statistiken var det 46 elever 2018 som endast verkar ha läst kurser på grundskolenivå. 2017 var det 10 elever.

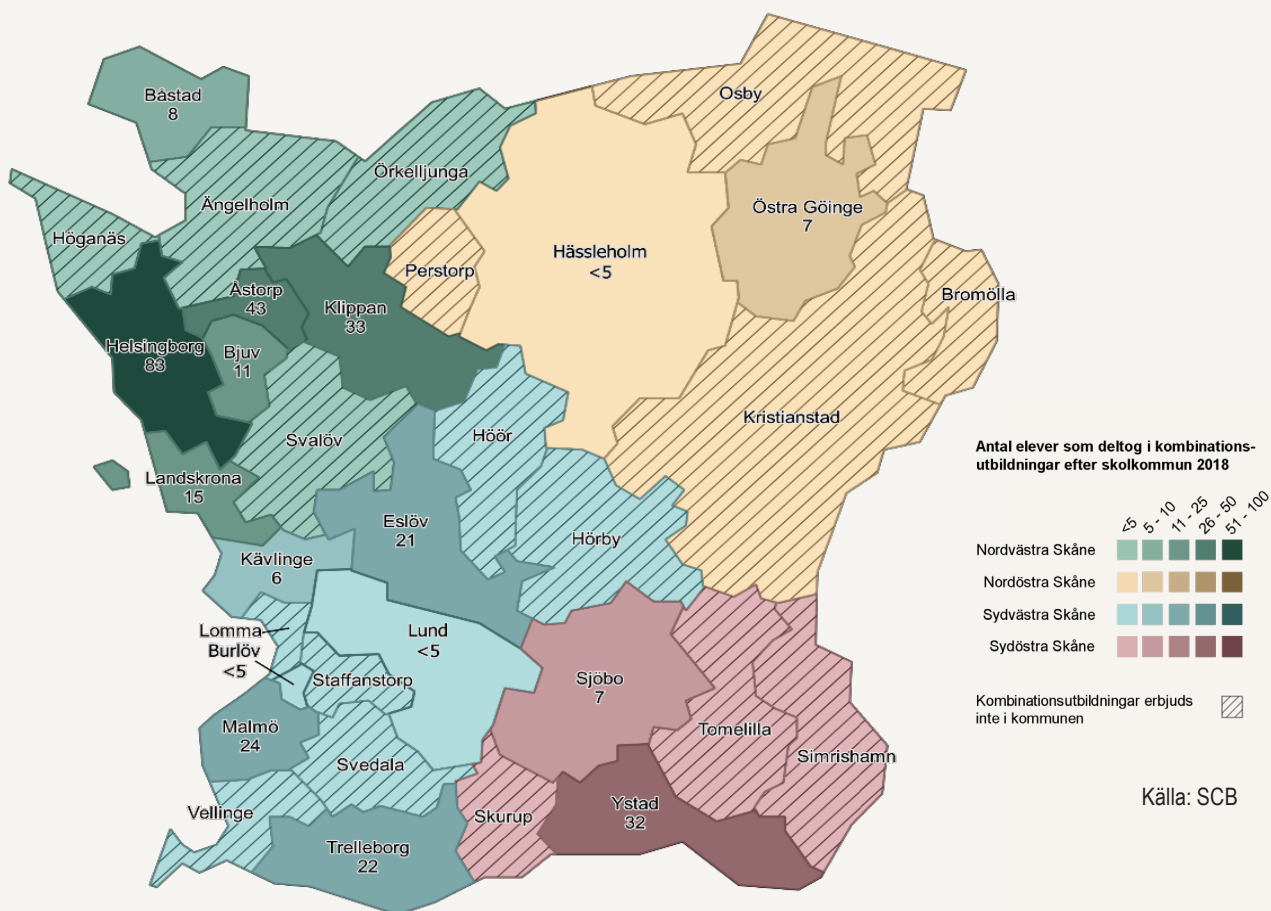
8 Uppföljning av utbildningar som finansierats med statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning 2019, Skolverket, PM Dnr: 2020:1377, se fotnot 2.

9 Detta avser elever som läst kombinationsutbildningar med statsbidragsfinansiering och där eleverna läst minst en kurs på gymnasial nivå.

Kommunala skillnader

Av de 29 kommuner i Skåne som bedrev yrkesvuxutbildning 2018 hade 16 också statsbidragsfinansierade kombinationsutbildningar. Som framgår av figur 1 har kommunerna i nordvästra Skåne flest elever som läser kombinationsutbildningar. Helsingborgs kommun hade flest elever som läste kombinationsutbildningar (83) följt av Åstorp (43) och Klippan (33). På fjärde plats kom Ystad (32) följt av Malmö (24), Trelleborg (22) och Eslöv (21). I Nordöstra Skåne var Östra Göinge den kommun som hade flest elever på statsbidragsfinansierade kombinationsutbildningar (7).

Figur 1: Antal elever som läste kombinationsutbildningar i Skåne 2018

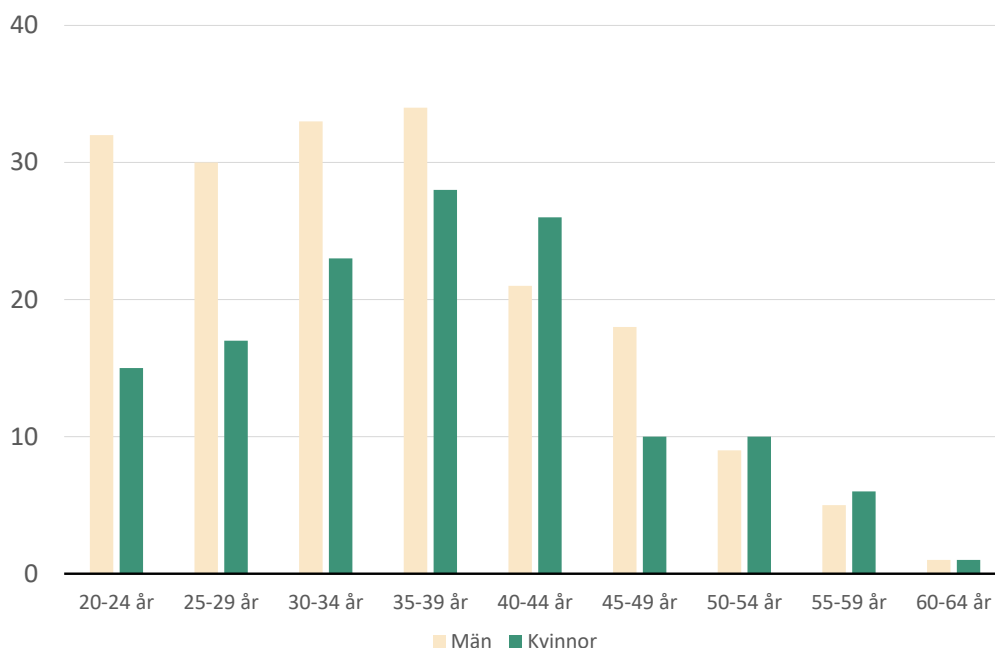

Antalet elever på kombinationsutbildningar har ökat med 76 personer 2018 jämfört med året innan. Ett antal kommuner har utökat antalet utbildningsplatser på kombinationsutbildningar, eller startat upp sådana under 2018 som Helsingborg, Åstorp, Klippan, Landskrona Eslöv, Trelleborg och Ystad. Andra kommuner, som Malmö, Burlöv, Höganäs och Ängelholm har antingen minskat antalet utbildningsplatser jämfört med 2017 eller hade inga utbildningar alls 2018.

Fler män än kvinnor på utbildningarna

Av totalt 319 elever som läste kombinationsutbildningar 2018 var drygt 80 procent av eleverna i ålder 20–44 år. Flertalet av eleverna, 58 procent, var män.

Figur 2: Elever som läste kombinationsutbildningar efter ålder och kön i Skåne 2018

Källa: SCB och Skolverket

Majoriteten av eleverna är födda utomlands (95 procent). Flertalet av eleverna som studerade kombinationsutbildningar 2018 har varit en relativt kort tid i Sverige. Drygt 120 av eleverna hade varit i Sverige i högst tre år och ytterligare cirka 120 elever hade invandrat till Sverige för mellan tre och sex år sedan. Totalt hade 79 procent invandrat till Sverige någon gång mellan 2013 och 2018.

Figur 3: Antal elever som läser kombinationsutbildningar i Skåne 2018 efter invandringsår

Källa: SCB och Skolverket

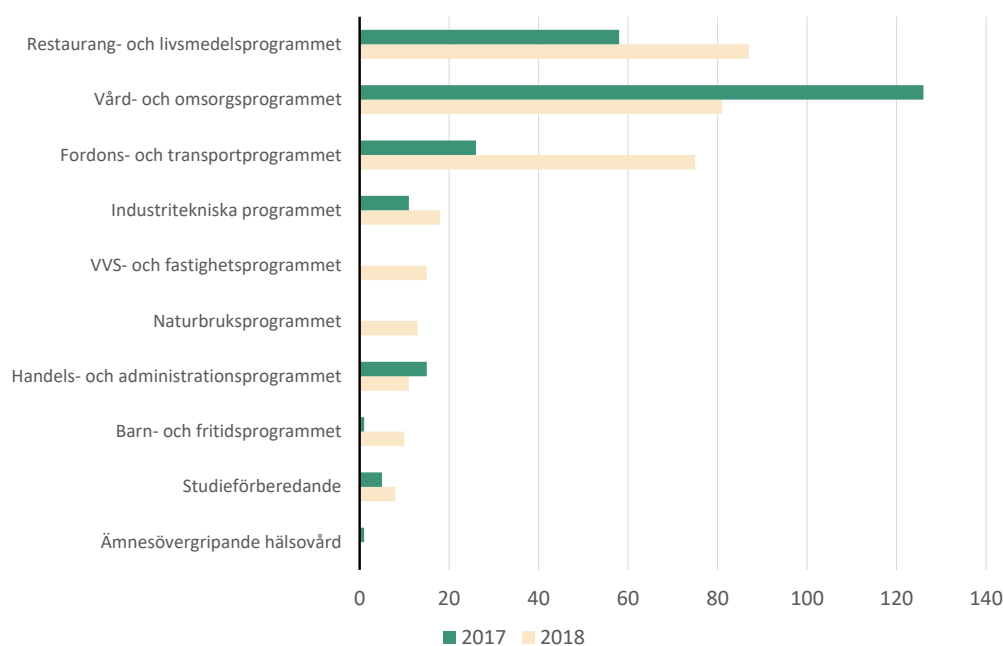
De vanligaste kurserna

På komvux läser man kurser och statistiken redovisas som kurser och poäng. Men genom att summera alla verksamhetspoäng för elever som läser kombinationsutbildningar med finansiering via statsbidrag går det att kategorisera eleverna till de yrkesprogram där de har flest genomförda poäng.¹⁰

Bland elever som läste kombinationsutbildningar i Skåne 2018 var det vanligast att läsa kurser med inriktning mot Restaurang- och livsmedelsprogrammet, följt av Vård- och omsorgsprogrammet och Fordons- och transportprogrammet. Antalet elever som läser med inriktning mot Restaurang- och livsmedelsprogrammet och Fordons- och transportprogrammet har ökat jämfört med 2017, medan antalet elever som läser med inriktning Vård- och omsorgsprogrammet minskat. Nytt för 2018 är även kombinationsutbildningar med inriktning mot VVS- och fastighetsprogrammet och Naturbruksprogrammet.

¹⁰ För mer om metoden som använts för att klassificera elever på komvux efter program, se *Den kommunala vuxenutbildnings betydelse för Skånes kompetensförsörjning*, Region Skåne 2021.

Figur 4: Vanligaste program bland elever som läste kombinationsutbildningar i Skåne 2018 och 2017. Sorterat i fallande ordning för 2018.

Källa: SCB och Skolverket

Som framgår av figur 4 klassificeras några elever som att de huvudsakligen läst studieförberedande kurser. Förklaringen är att de elever som har läst mest verksamhetspoäng inom studieförberedande kurser också har läst yrkesinriktade kurser.

Flertalet elever som studerade kombinationsutbildningar 2018 har någon gång under studietiden läst sfi och/eller sva. 2018 var det 257 av 319 elever som studerade sfi eller sva. Närmare 20 procent hade alltså enligt statistiken inte läst sfi eller sva samtidigt som man läst yrkeskurser. Vidare var det 14 procent som inte alls hade läst sfi eller sva under utbildningen. Det är svårt att säga vad som ligger bakom detta. En möjlig förklaring kan vara brister i registreringen av kurser.

Av de elever som under 2018 studerade på statsbidragsfinansierade kombinationsutbildningar, och samma år studerade på sfi, läste i princip alla på C- och D-nivå. Majoriteten läste sfi på D-nivå. Det var samma mönster under 2017. Av eleverna som studerade 2018 var det 82 procent som under året läst kurser på både grundskole- och gymnasienivå. Året innan var det 81 procent. Av de 319 eleverna 2018 var det 227 (71 procent) som läst orienteringskurser. Året innan var det 151 av 243 elever (62 procent).

3 Uppföljning av elever som avslutat kombinationsutbildningar 2017

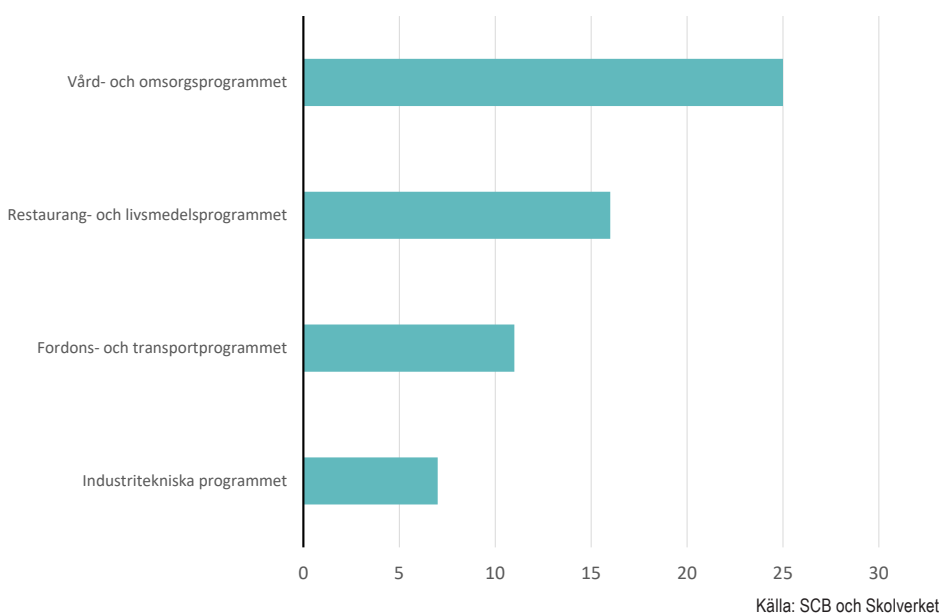
I följande avsnitt görs en uppföljning av de elever som studerat på statsbidragsfinansierade kombinationsutbildningar i Skåne och som avslutade sina studier på komvux 2017.

Ovan redovisades statistik för elever som studerade kombinationsutbildningar 2018, men då eftersläpningen i den registerbaserade statistiken är lång saknas i nuläget statistik för att följa upp vad eleverna som studerade 2018 gör efter komvuxstudierna. Av de 319 elever som studerade på kombinationsutbildningar i Skåne 2018 avslutade 106 elever sina studier under året. Under 2017 var det 63 elever som avslutade sina studier.¹¹

Vanligaste program

I figur 5 framgår det att de flesta elever hade läst kurser med inriktning mot Vård- och omsorgsprogrammet. Näst vanligaste var Restaurang- och livsmedelsprogrammet följt av Fordons- och transportprogrammet och Industritekniska programmet.

Figur 5: Vanligaste program bland elever som avslutade en kombinationsutbildning i Skåne 2017.

11 Om en elev inte varit registrerad på komvux under de två efterföljande åren anses eleven ha avslutat sina studier på komvux.

Huvudsaklig aktivitet före och efter komvux

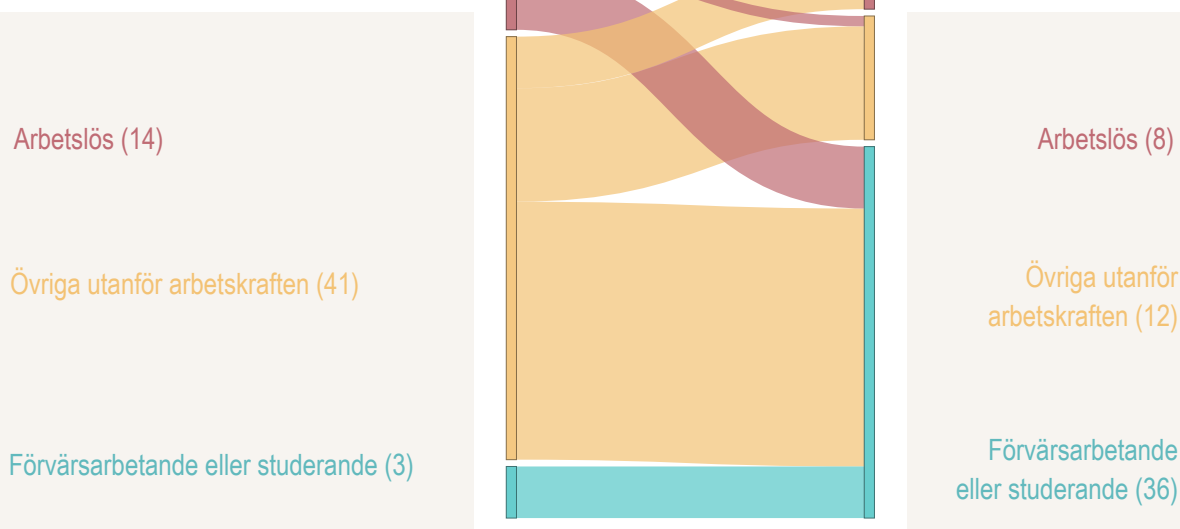
Av de 63 eleverna i uppföljningsgruppen tillhörde 41 gruppen *Övriga utanför arbetskraften* året innan de påbörjade sina studier på komvux. Tio personer tillhörde gruppen huvudsakligen arbetslösa. Fem klassades som förvärvsarbetande eller studerande. Sju personer saknade uppgifter om huvudsaklig aktivitet.

Huvudsaklig aktivitet innebär att individerna klassificeras utifrån den aktivitet som genererat högst inkomst under året. Om en individ till exempel klassas som arbetslös betyder det att individen under året haft sin huvudsakliga inkomst från arbetslöshetsersättning. Men samma individ kan under året ändå haft inkomster från andra källor som förvärvsarbete.

Kategorin *Övriga utanför arbetskraften* består av flera undergrupper: Ej förvärvsarbetande men högst inkomst från arbete; Saknar inkomst; Ekonomiskt bistånd; Förtidspension; Ålderspension; Inkomst från föräldraledighet eller vård av närstående; Inkomst från sjukdom, arbetsskada eller rehabilitering.

I figur 6 framgår det vilken som var den huvudsakliga aktiviteten året före påbörjade komvuxstudier och 2018 (ett år efter avslutade studier) för eleverna som avslutade kombinationsutbildningar 2017. Antalet individer i uppföljningsgruppen som var arbetslösa har minskat från 10 till 8 personer; antalet individer som tillhörde gruppen *Övriga utanför arbetskraften* har minskat från 41 till 12 personer och antalet individer som hade sin huvudsakliga inkomst från förvärvsarbete hade ökat från 5 till 36 personer.

Figur 6: Huvudsaklig aktivitet före och efter studier (2018):

Vanligaste yrke bland förvärvsarbetande

Av de 40¹² eleverna i uppföljningsgruppen som hade förvärvsarbete som huvudsaklig inkomstkälla 2018 var de vanligaste yrkena: Vårdbiträden, Lager- och terminalpersonal, Restaurang- och köksbiträden, Kockar och kallskänkor samt Städare. Tretton personer i uppföljningsgruppen är förvärvsarbetande men saknar uppgift om yrke. 26 procent av de med en yrkesuppgift arbetar i yrken där det enligt Arbetsförmedlingen 2018 råder *Mer påtaglig brist* eller *Viss brist i Skåne*.

Studiedeltagande

Av de 63 eleverna i uppföljningsgruppen var det 21 personer som studerade under 2018. Det var 16 personer som var registrerade på sfi. De övriga studerade antingen på folkhögskola eller gick en arbetsmarknadsutbildning.

Etablering på arbetsmarknaden

I uppföljningen har vi valt att utgå från måttet *etableringsgrad* som SCB tagit fram inom ramen för Registerbaserad aktivitetsstatistik (RAKS)¹³. Det finns andra mått som till exempel ”etableringsstatus” som Skolverket använder i sina uppföljningar och måtten kan skilja sig något åt i definitionerna¹⁴.

Måttet etableringsgrad utgår från en inkomstgräns. Om en individs förvärvsinkomst under året överstiger denna gräns definieras personen som etablerad. Om förvärvsinkomsten understiger gränsen anses individen som svagt etablerad. Om en individ inte har haft något arbete alls under året definieras hen som ej etablerad.

Inkomstnivåerna bestäms i hög grad av ålder, kön och utbildningsnivå. SCB har därför utvecklat ett mått – *etableringsgräns* – som är dynamiskt utifrån dessa tre parametrar och även tar hänsyn till hur inkomsterna förändras över tid. Det finns alltså en etableringsgräns för varje ettårsklass för män respektive kvinnor. Vidare bestäms gränsen utifrån medianinkomsten för de individer i respektive

12 Fyra av de elever med förvärvsarbete som huvudsaklig inkomstkälla 2018 saknade uppgift på huvudsaklig inkomstkälla före studier och redovisas därför inte i figur 6.

13 RAKS – Registerbaserad aktivitetsstatistik, SCB, 2008

14 Etableringen på arbetsmarknaden eller fortsatta studier år 2018 och 2019 efter avslutad kommunal Vuxenutbildning, Skolverket, 2021

åldersklass som har lägst utbildningsnivå. Endast de individer som har förvärvs-inkomster ingår i beräkningen. Medianvärdena multipliceras sedan med 0,6 (60 procent) för att få fram gränsvärdet för respektive grupp. SCB har valt just 60 procent på grund av att litteraturen om ekonomisk fattigdom använder denna procentsats (av disponibel inkomst) för att beräkna om ett hushåll ska definieras som fattigt eller inte.

Det är viktigt att påpeka att etablering på arbetsmarknaden och fortsatta studier inte bara påverkas av utbildning utan också av andra faktorer, såsom det rådande konjunkturläget och arbetslöshetsnivåer. Utifrån detta går det att skapa tre grupper:

1. Etablerad: Personer som har förvärvsarbetat och har en årsinkomst som överstiger etableringsgränsen. Företagare inkluderas i denna grupp oavsett deras inkomster.
2. Svagt etablerad: Personer som har förvärvsarbetat men har en årsinkomst som understiger etableringsgränsen.
3. Ej etablerad: Personer som ej har förvärvsarbetat under året.

Av de 63 eleverna i uppföljningsgruppen tillhörde 52 (83 procent) gruppen *Ej etablerad* året innan de påbörjade sina studier på komvux. År 2018 – ett år efter avslutade komvuxstudier – klassades 15 (24 procent) personer som ej etablerade. Omvänt var endast 5 (8 procent) individer etablerade året innan utbildning och år 2018 klassades 30 (48 procent) individer som etablerade. Sex (9 procent) individer klassades som svagt etablerade före komvuxstudierna och 2018 klassades 18 (29 procent) individer som var svagt etablerade.

Inkomster året innan och efter studier

I tabell 1 redovisas de totala inkomsterna och olika inkomsttyper för uppföljningsgruppen. Dels hur gruppens inkomster såg ut innan man påbörjade sina studier, dels 2018, det vill säga året efter man avslutat komvuxstudierna. Året innan komvuxstudierna var uppföljningsgruppens samlade inkomster närmare 4 miljoner kronor. Av dessa utgjorde bidrag och transfereringar drygt 3 miljoner kronor. Inkomster från förvärvsarbete utgjorde omkring 850 000 kr (22 procent). År 2018 hade gruppens totala inkomster ökat till drygt 11 miljoner kronor. Bidrag och transfereringar utgjorde omkring 2,8 miljoner kronor. Inkomster från förvärvsarbete hade ökat till 11 miljoner kronor, eller 75 procent av gruppens totala inkomster.

Det är viktigt att påpeka att inkomster från bidrag och transfereringar i många fall är arbetsmarknadsrelaterade, såsom a-kassa och föräldrapenning. Inkomster för studier utgörs till stor del av CSN och kan därmed dels vara studiebidrag, dels studielån som individerna tar.

Tabell 1: Inkomster i uppföljningsgruppen året före studier på komvux och året efter avslutade studier, 2018.

ÅRET INNAN KOMVUX			ÅRET EFTER KOMVUX	
Kronor	Andel i procent	Inkomsttyp	Kronor	Andel i procent
814 900	21%	Inkomst från arbetslöshet	54 600	1%
-	0%	Inkomst från sjuk- eller aktivitetsersättning	-	0%
-	0%	Inkomst från åldersrelaterade pensioner	-	0%
67 000	2%	Inkomst från studier	76 500	1%
418 600	11%	Inkomst från arbetsmarknadspolitiska åtgärder	1 103 900	10%
340 800	9%	Inkomst från föräldrarledighet eller vård av närstående	150 500	1%
-	0%	Inkomst från sjukdom/arbetsskada/rehabilitering	20 100	0%
1 431 800	37%	Individualiserad inkomst från ekonomiskt bistånd	1 409 200	13%
854 200	22%	Inkomst från anställning eller näringsverksamhet	8 214 800	75%
3 927 300	100%	Total inkomst	11 029 600	100%

Not 1: Kapitalinkomster ingår ej.

Not 2: Alla belopp i tabellen är bruttoinkomster, dvs. före skatt.

Källa: SCB, RAKS och Skolverket

Förvärvsinkomster genererar också skatter. Året före komvuxstudierna betalade uppföljningsgruppen totalt in 566 000 kronor i kommun- och landstingsskatt. 2018 hade de inbetalda skatterna ökat till 2 488 000 kronor. De kommunala skatterna utgör ungefär 66 procent av den samlade skatterna. Detta är en avspegling av de ökade förvärvsinkomsterna under perioden.

Kraftig minskning av statsbidragets nyttjandegrad

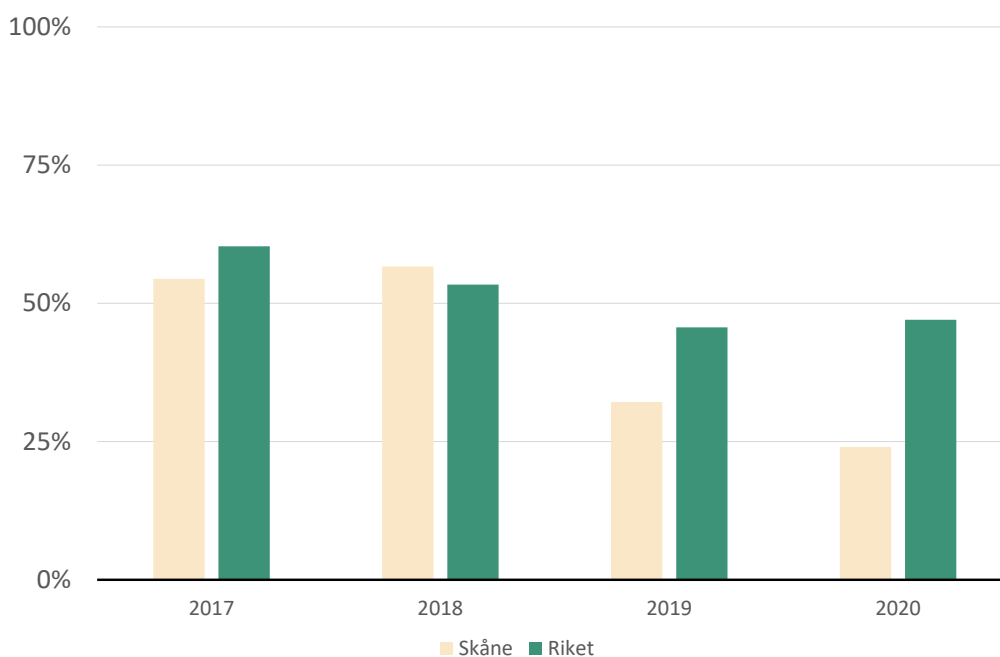
Förordningen om att kommuner i samverkan har möjlighet att söka statsbidrag för utbildningar inom regionalt yrkesvux trädde i kraft den 1 januari 2017. Skolverket har sedan dess publicerat årliga uppföljningsrapporter och statistik för vilka kommuner (i samverkan) som sökt statsbidrag, de sökta beloppen, beviljade belopp samt nyttjandegraden av statsbidrag.¹⁵

15 Statsbidragen som redovisas här avser endast Yrkesvux i kombination med sfi och sva, och inte Yrkesvux kombination som tillkom 2021. Skälet är att Skolverket ännu inte är färdig med den fullständiga redovisningen.

Statsbidragen har successivt höjts. 2017 beviljade Skolverket 70 miljoner kronor till kommuner för utbildningar inom yrkesvux i kombination med sfi eller sva. 2021 beviljade Skolverket drygt 450 miljoner kronor till kombinationsutbildningar.

I Skåne har det sökta och beviljade beloppet ökat från drygt 5 miljoner kronor år 2017 till närmare 44 miljoner kronor år 2021. Beviljandegraden har varit 100 procent i Skåne under samtliga år. Däremot har nyttjandegraden minskat över åren, från 54 procent år 2017 till 24 procent år 2020 (sökt/beviljat belopp var 22 730 000 kr år 2020). Som framgår av figur 7 har nyttjandegraden försämrats i Skåne jämfört med den genomsnittliga nyttjandegraden i riket.

Figur 7: Nyttjandegraden för sökta och beviljade statsbidrag för kombinationsutbildningar inom regionalt yrkesvux för riket och Skåne 2017-2020.

Källa: Skolverket. Beräkningar av Region Skåne.

Nyttjandegraden skiljer sig åt mellan de samverkande kommunerna och har förändrats över tid. I nordöstra Skåne har de samverkande kommunerna successivt ökat nyttjandegraden. Omvänt har nyttjandegraden i kommunerna i nordvästra Skåne minskat över tid. De sökta och beviljade belopp som inte använts återbetalas till Skolverket.

4 Sammanfattning och avslutande diskussion

Sammanfattningsvis visar den regionala uppföljningen följande resultat:

Av de 5 400 statsbidragsfinansierade yrkesvuxeleverna läste 319 elever (6 procent) kombinationsutbildningar med statsbidrag i Skåne 2018. Året innan läste 243 elever kombinationsutbildningar. Således en liten ökning i antalet elever. Flertalet av eleverna är födda utomlands och har bott i Sverige en kort tid. Drygt 80 procent av eleverna är i åldern 20-44 år. Flertalet av eleverna, 58 procent, är män.

Av de elever som under 2018 studerade statsbidragsfinansierade kombinationsutbildningar, och samma år studerade på sfi, läste i princip alla på C- och D-nivå. Majoriteten läste sfi på D-nivå. Det var samma mönster under 2017. 82 procent läste kurser på både grundskole- och gymnasienivå. År 2018 hade 71 procent läst orienteringskurser. Året innan var samma siffra 62 procent.

Bland elever som läste kombinationsutbildningar i Skåne 2018 var det vanligast att läsa kurser med inriktning mot Restaurang- och livsmedelsprogrammet, följt av Vård- och omsorgsprogrammet och Fordons- och transportprogrammet. Antalet elever som läste med inriktning mot Restaurang- och livsmedelsprogrammet och Fordons- och transportprogrammet har ökat jämfört med 2017, medan antalet elever som läser med inriktning Vård- och omsorgsprogrammet minskat. Nytt för 2018 är även kombinationsutbildningar med inriktning mot VVS- och fastighetsprogrammet och Naturbruksprogrammet.

63 elever avslutade en kombinationsutbildning i Skåne 2017. Uppföljningen av vad de gjorde ett år efter avslutade studier visar att antalet individer i uppföljningsgruppen som var etablerade på arbetsmarknaden hade ökat kraftigt jämfört med året innan komvuxstudierna.

Av de 40 eleverna i uppföljningsgruppen som hade förvärvsarbete som huvudsaklig inkomstkälla 2018 var de vanligaste yrkena: vårdbiträden, lager- och terminalpersonal, restaurang- och köksbiträden, kockar och kallskänkor samt städare. Tretton personer i uppföljningsgruppen är förvärvsarbetande men saknar uppgift om yrke. 26 procent av de med en yrkesuppgift arbetar i yrken som Arbetsförmedlingen 2018 bedömde som yrken där det råder *Mer påtaglig brist* eller *Viss brist i Skåne*.

Året innan komvuxstudierna var uppföljningsgruppens samlade inkomster närmare 4 miljoner kronor. Av dessa utgjorde bidrag och transfereringar drygt 3 miljoner kronor. Inkomster från förvärvsarbete utgjorde omkring 850 000 kronor (22 procent). År 2018 hade gruppens totala inkomster ökat till drygt 11 miljoner kronor. Bidrag och transfereringar utgjorde omkring 2,8 miljoner kronor. Inkomster från förvärvsarbete hade ökat till att svara mot närmare 75 procent av gruppens totala inkomster. Förvärvsinkomster genererar också skatter. Året före komvuxstudierna betalade uppföljningsgruppen totalt in 566 000 kronor i kommun- och landstingsskatt. 2018 hade de inbetalda skatterna ökat till 2 488 000 kronor. De kommunala skatterna utgör ungefär 66 procent av de samlade skatterna.

Av 29 kommuner i Skåne som bedrev yrkesvuxutbildning 2018 var 16 skolhuvudmän för statsbidragsfinansierade kombinationsutbildningar. Det sökta och beviljade statsbidraget har ökat från drygt 5 miljoner kronor år 2017 till närmare 44 miljoner kronor år 2021. Däremot har nyttjandegraden minskat över åren, från 54 procent för år 2017 till 24 procent för år 2020 (sökt/beviljat belopp var 22 730 000 kronor år 2020). Nyttjandegraden har försämrats i Skåne jämfört med den genomsnittliga nyttjandegraden i riket.

Stor potential men låg nyttjandegrad

Studier visar att kombinationsutbildningar har en stor potential att underlätta etableringen på arbetsmarknaden för nyanlända. Detta genom att integrera språkinläring med yrkesutbildning. Samtidigt visar både Skolverkets egen uppföljning och den uppföljning som skett inom ramen för ESF-projektet *Kombinationsutbildning sfi*, att kommunerna upplever många utmaningar vad gäller kombinationsutbildningarna och de krav som gäller för statsbidragen.

I Skolverkets uppföljning från 2017¹⁶ lyfter man tre utmaningar som framkommit i dialogen med kommunerna:

Den första utmaningen är deltagarnas bristande kunskaper i svenska språket. Detta kan ta sig uttryck i att elever har svårigheter att börja en vård- och omsorgsutbildning eftersom de inte är redo för arbetsplatsförlagt lärande på grund av begränsningar i svenska språket.

Den andra utmaningen handlar om bristen på sfi- och sva-lärare. Inte minst

16 Regionalt yrkesvux, uppföljning 2017, Skolverket 2017.

innebär behovet av att språk- och yrkeslärare ska samverka i utbildningen ett resurskrävande arbetssätt. Den problematiken kan också förstärkas av att elever läser sfi i hemkommunen medan yrkesutbildningen kan ske på annan ort. Pendlingen kan innebära att eleverna inte hinner med att studera båda utbildningarna.

Den tredje utmaningen avser ersättningsnivåerna i statsbidraget. Flera kommuner anser att dessa är för låga för kombinationsplatserna. Detta eftersom utbildningsanordnarna bedömer att sfi/sva-eleverna behöver längre tid på sig för att slutföra sin utbildning.

Kommunerna ser flera svårigheter

Liknande synpunkter framförs av de kommunrepresentanter som intervjuats i projektet *Kombinationsutbildning sfi*. De skånska kommunrepresentanterna pekar på utmaningen att statsbidragen som beviljas endast är för ett år, men många av eleverna behöver ofta en längre period för att klara utbildningarna. Flera intervjupersoner vittnar om behovet av att utbildningsinsatser anpassas och förlängs för att målet om anställningsbarhet kan uppnås. Om utbildningsinsatser begränsas till ett år är det svårt att uppnå kraven som en arbetsgivare ställer på yrkes- och språkkunskaper.

En annan aspekt som lyfts är att huvudmän behöver särskild god framförhållning för planering och en finansiering på längre sikt för yrkesutbildningar som kräver kostsam utrustning. Direktiv som sker med kort varsel och finansiering för ett år i taget missgynnar att fler kostsamma utbildningar skapas. Dyra utbildningar som kräver kostsam utrustning är dessutom ofta yrkesutbildningar inom områden där det finns stor efterfrågan på kompetens, till exempel inom bygg, infrastruktur och industri.

Flera intervjupersoner vittnar om att faktorer som tillgång till språk- och yrkeslärare, lokaler och utrustning kan vara svåra att få på plats när en yrkesutbildning riggats i teorin.

Flera intervjupersoner lyfter också att innehållet i språkutbildningarna sfi och sva inte är tillräckligt kompatibla med att de ska läsas inom ramen för en yrkesutbildning. Språkutbildningarna upplevs ibland som för akademiska, och det är upp till varje språklärare att anpassa innehållet till yrket i fråga. Dessutom är kurslitteraturen för yrkeskurserna skrivna på en språknivå som motsvarar sva gymnasiet 1 vilket försvårar tillgänglighet för elever som befinner sig på lägre nivå och vars språk ska utvecklas under utbildningens gång.

En annan fråga som uppkommit i intervjuerna är vad en kombinationsutbildning egentligen ska vara. Kombinerade utbildningar betyder ofta att kurserna läses parallellt med varandra. Integrerade utbildningar innebär att språk- och yrkeskunskaper tränas samtidigt i en sammanhållen grupp i ett strukturerat sammanhang. Att enbart kombinera kurser så att kurserna ligger efter varandra i ett schema där de olika kursernas innehåll inte sammanförs, leder inte automatiskt till ökad kvalitet och genomströmning. Motivet för kombinerade och integrerade utbildningar är bland annat att eleverna ska få möjligheter att utveckla språk och kunskaper samtidigt. Detta gäller särskilt för vuxna som vill lära sig språket snabbt för att kunna stå till arbetsmarknadens förfogande. Det handlar även om att kombinerade och integrerade utbildningar ger möjligheten att lära sig språket i ett meningsfullt och praktiskt sammanhang.

Samtidigt ställer integrerade kurser stora krav på flexibilitet och vilja hos både språk- och yrkeslärarna. I ett integrerat upplägg utmanas språkläraren att sätta språkinläringen i en för yrket relevant kontext samtidigt som yrkeslärarna får möjlighet att utveckla sitt pedagogiska arbete. Det innebär ett mer resurskrävande arbetssätt.

En faktor som flera tar upp och som försvårar utbildningsplaneringen är att kommuner och Arbetsförmedlingen ibland erbjuder liknande insatser, eller att invånare som deltar i kommunala insatser plötsligt avbryter pga. att de blir anvisade till andra insatser genom Arbetsförmedlingen.

Som nämnts tidigare står många kommuner inför utmaningen att en stor grupp av invånarna har låg språklig nivå och har därmed svårt för att tillgodogöra sig yrkesutbildning på gymnasial nivå. Därför utarbetar kommunerna nya metoder för att möta målgruppens behov samtidigt som de förbereds inför en yrkesutbildning. Enskilda kommuner erbjuder, på egen hand eller i samarbete med andra kommuner, olika former av egna varianter av kombinerade utbildningar eller yrkesinriktade sfi/sva-utbildningar på olika nivåer.

Att få tillgång till APL-platser är en utmaning och det är flera utbildningsanordnare som har behov av dem. Bristen på APL-platser är en begränsande faktor för hur många elever som kan antas till kombinationsutbildningen.

Förslag på åtgärder

Sammantaget pekar analysen på att kombinationsutbildningar har en positiv effekt då de elever som genomgått dessa utbildningar i hög grad är etablerade på arbetsmarknaden efter avslutad utbildning. Men det framkommer också flera frågor och utmaningar som behöver lösas. Detta kräver fortsatt dialog och samverkan mellan kommuner, Regionalt utvecklingsansvarig, Arbetsförmedlingen och Skolverket.

- En fråga som behöver utredas vidare är vad som ligger bakom den försämrade nyttjandegraden hos kommunerna.
- Kan en ökad samverkan mellan kommunerna och en ökad användning av interkommunal ersättning skapa en större bas för att fler ska kunna studera kombinationsutbildningar? Hur ser i så fall utmaningarna, möjligheterna och förutsättningarna ut för en ökad användning av interkommunal ersättning?
- En annan fråga är om kriterierna för vad som krävs för att erhålla statsbidrag för kombinationsutbildningar bör vidgas.
- Det finns också frågor som handlar om resursbrist både vad gäller tillgång på behöriga sfi- och sva-lärare, lokaler och utrustning, APL-platser och möjligheten att i ökad grad integrera språkinläringen med yrkesutbildningarna vilket reser frågan om nivåerna i statsbidragen behöver höjas, men även huruvida pedagogiken kan utvecklas.
- En annan närliggande fråga handlar om att statsbidraget är för snävt utformat då det beviljas ett år i taget. Utbildningsanordnarna lyfter att många elever är språkligt svaga och att utbildningarna behöver förlängas för att fler ska ha möjlighet att gå dessa och för att öka genomströmningen.
- Ett område som kan behöva utforskas är det integrerade upplägget där språk- och yrkeslärare på ett resurseffektivt sätt kan utveckla det pedagogiska arbetet tillsammans.
- Det finns också behov av en bättre koordinering av utbudet mellan yrkesvux och arbetsmarknadsutbildningarna (AUB). Det förutsätter en bättre samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna i planeringsstadiet av utbudet.

Referenser

Den kommunala vuxenutbildningens betydelse för Skånes kompetensförsörjning, Region Skåne 2021

<https://utveckling.skane.se/siteassets/naringsliv/dokument/vux-rapport-2021.pdf>

Etablering på arbetsmarknaden efter utbildningar som finansierats med statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning, Skolverket 2020, PM Dnr: 2020:1377

<https://www.skolverket.se/download/18.22df6cdd172a07d4e6455ab/1606490147892/pdf7573.pdf>

Etableringen på arbetsmarknaden eller fortsatta studier år 2018 och 2019 efter avslutad kommunal vuxenutbildning, Skolverket, 2021

<https://www.skolverket.se/publikationsserier/beskrivande-statistik/2021/etableringen-pa-arbetsmarknaden-eller-fortsatta-studier-ar-2018-och-2019-efter-avslutad-kommunal-vuxenutbildning>

Kombinationsutbildning sfi, regional kartläggning (ESF-projekt), Region Skåne och Skolverket, 2022 (publiceras senare under 2022)

RAKS – Registerbaserad aktivitetsstatistik, SCB, 2008

<https://www.scb.se/contentassets/b1ae4493ffd1404987a4d32cbf213ae5/raks---registerbaserad-aktivitetsstatistik.pdf>

Regionalt yrkesvux, uppföljning 2017, Skolverket 2018

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/arkiverade-statistiknyheter/statistik/2019-05-21-uppfoljning-av-regionalt-yrkesvux-2018>

Regionalt yrkesvux, uppföljning 2019, Skolverket 2020, PM Dnr: 2020:1377 <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/arkiverade-statistiknyheter/statistik/2020-10-14-uppfoljning-av-regional-yrkesinriktad-vuxenutbildning-2019>

Utvärdering av kombinationsutbildningar för utrikes födda, Strategirådet 2019

https://www.andrasprak.su.se/polopoly_fs/1.452370.1568015824!/menu/standard/file/AMF%20Slutrapport%20kombinationsutbildningar%2020190620.pdf

Region Skånes uppdrag är att främja hälsa, hållbarhet och tillväxt i Skåne. Vår uppgift inom regional utveckling är att skapa förutsättningar för att lösa samhällsutmaningar som handlar om jobben, miljön och människors hälsa. Genom att arbeta med de sociala och fysiska faktorer som påverkar såväl tillväxten, klimatet som den enskilde skåningens hälsa, skapar vi en attraktiv och innovativ region. På så sätt gör vi dagligen skillnad för Skåne och skåningarnas framtid.

Region Skåne

291 89 Kristianstad
Telefon: 044-309 30 00
utveckling.skane.se

